

centrum
GRABSKIEGO

Rynek pożyczek pozabankowych

Warszawa, maj 2015

Spis treści

1	Wstęp.....	2
1.1	Definicja klienta firmy pożyczkowej.....	6
2	Dystrybucja pożyczek.....	7
2.1	Korzystanie z placówek.....	7
2.2	Wizyta u klienta.....	7
2.3	Droga internetowa.....	9
3	Instytucje sprawdzające dłużników.....	9
4	Anatocyzm.....	10
4.1	Rodzaje odsetek.....	11
4.2	Po wniesieniu pozwu.....	11
4.3	Późniejsza umowa.....	11
4.4	Pożyczki długoterminowe.....	11
5	Co w umowie pożyczki jest kosztem?.....	12
6	Dlaczego chwilówka a nie karta kredytowa?.....	14
7	Najczęstsze wykroczenia związane z rynkiem krótkoterminowych pożyczek.....	15
7.1	„Wykroczenia” w ramach prawa.....	15
7.2	Przestępstwa.....	17
7.2.1	Zabezpieczenie pożyczki hipoteką a następnie obciążanie klienta wysokimi opłatami.. ..	17
7.2.2	Podpisywanie umowy z klientem a następnie uzależnienie wypłaty pożyczki od zapłacenia przez klienta wysokiej prowizji.	17
7.2.3	Wciągnięcie klienta w system argentyński bez możliwości otrzymania pożyczki.	18
8	Czy ustawa antylichwiarska spełniła swoje zadania? Jak nie tylko firmy pożyczkowe ale banki obchodzą ustawę antylichwiarską.....	19
9	Czy regulować rynek pożyczek krótkoterminowych.....	21
10	Regulacje pożyczek krótkoterminowych na rynku europejskim.....	22
11	Czy regulować rynek pożyczek krótkoterminowych?.....	29
12	Przyszłość rynku pożyczek krótkoterminowych - Wnioski	30

1 Wstęp

Skąd tak duże zainteresowanie rynkiem mikropożyczek niebankowych? Dlaczego pomimo tego że w Polsce mamy ponad 50 banków komercyjnych, Banki Spółdzielcze, Banki Rolnicze, SKOK-i, rok w rok osoby fizyczne pożyczają już rocznie ponad 2 mld zł¹(dane za 2014 rok) od firm pożyczkowych.

Na koniec 2013 roku działalność bankową prowadziły 640 podmiotów, z czego 41 stanowiły banki komercyjne, 28 oddziały instytucji kredytowych, zaś 571 banki spółdzielcze.

Ilość kredytów bankowych udzielonych w 2014 roku.

Wartość finansowanie zewnętrznego dla podmiotów gospodarczych udzielonych w 2014 roku w formie papierów dłużnych wyniosła **26 mld**. Kredyty bankowe hipoteczne dla osób fizycznych to kwota 37 mld zł, kredyty komercyjne dla osób fizycznych to 78 mld zł.² Natomiast na rynku niebankowego kredytu konsumenckiego trwa prawdziwy boom. Sprzedaż w całym roku przekroczy 2 mld zł tylko w ramach firm zrzeszonych w Związku Firm Pożyczkowych. Wynika z tego, że 2,5 % wszystkich kredytów ogółem udzielanych jest przez firmy pożyczkowe.

Kredyt a pożyczka

Umowa kredytu bankowego jest umową nazwaną o podobnym charakterze do umowy pożyczki. Pomędzy tymi typami umów występują jednak pewne różnice.

Umowa kredytu jest umową nazwaną uregulowaną w przepisach Prawa bankowego. W odróżnieniu od niej umowa pożyczki jest umową, której istotne postanowienia zawiera Kodeks Cywilny.

O ile umowa pożyczki należy do umów, które mogą być zawarte przez wszystkie podmioty prawa, o tyle **umowa kredytu** (określona w przepisach Prawa bankowego) jest czynnością

¹ Dane za 2014 rok.

² Dane za 2014 BIK

bankową (art. 5 Prawa bankowego), z czego wynika, iż stroną takiej umowy (kredytodawcą) musi być bank.

Umowa kredytu

Istotne postanowienia umowy kredytu zostały określone w art. 69 Prawa bankowego. Zgodnie z tym przepisem przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Udzielanie kredytów jest czynnością bankową i może być dokonywane wyłącznie przez banki, chyba że przepis szczególne dają taką możliwość innemu podmiotowi. Kredytów mogą udzielać również Społeczne Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe, co wynika z ustawy o SKOK-ach

Pożyczka a kredyt

Pomiędzy konstrukcyjnymi składnikami umowy pożyczki oraz umowy kredytu zachodzą pewne różnice. Pierwszą podstawową jest **forma umowy**. Umowa pożyczki co do zasady może być zawarta w formie dowolnej. Co prawda zgodnie z art. 720 ust. 2 Kodeksu Cywilnego w przypadku umów o wartości przekraczającej 500 zł powinna być stwierdzona pismem, co jednak wcale nie oznacza, że niedotrzymanie tego wymogu będzie oznaczało nieważność umowy.

Tymczasem w przypadku umowy kredytu, zgodnie z art. 69 ust. 2 Prawa bankowego powinna być ona sporządzona na piśmie i określać m.in. strony umowy; cel dla którego udzielono kredytu; zasady i termin spłaty; wysokość oprocentowania; **wysokość prowizji**.

Należy pamiętać, iż na mocy art. 78 Prawa bankowego bank może również zawierać umowy pożyczki bankowej do których zastosowanie mają odpowiednio przepisy dotyczące zabezpieczenia spłaty i oprocentowania kredytu. W tym kontekście rozróżnienie między pożyczką i kredytem nie jest czytelne i zasadne.

W polskim prawie są zasadnicze różnice pomiędzy kredytem a pożyczką. Kredytu mogą udzielać jedynie banki, kredyt musi być oprocentowany, kredyt musi być zwrócony³. Pożyczka natomiast może być udzielona poprzez instytucje (lub osobę) która nie jest bankiem, pożyczka może być nieoprocentowana, może być też niezwrócona (darowana)

Definicja pożyczki jest zdefiniowana w Polsce w Kodeksie Cywilnym. Według kodeksu pożyczkę mogą udzielać podmioty niebankowe prawne i fizyczne, pożyczka może być oprocentowana lub nieoprocentowana, pożyczka może być zwrotna lub nie.

W związku z tymi różnicami, firmy pożyczkowe udzielają pożyczek krótkoterminowych zwanych inaczej chwilówkami, natomiast banki udzielają i kredytów i pożyczki.

Klienci

41 proc. osób biorących pożyczki w sieci, robi to ponieważ nie dopina im się domowy budżet. Są to osoby pilnie potrzebujące pożyczyc drobnią kwotę, którą w następnym miesiącu zwrócą. Kolejne 32 proc. klientów pożyczka spontanicznie, głównie na cele dodatkowej konsumpcji: na przykład, aby okazji kupić coś na aukcji internetowej, zorganizować weekendową imprezę czy zaspokoić inne zachcianki. Są to osoby często dobrze sytuowane, które po prostu prowadzą intensywny tryb życia. Kolejne 27 proc. to grupa osób, które pożyczki sięga najmniej regularnie, zwykle gdy zmusi ich do tego nieprzewidziany wydatek, niezaplanowany wcześniej w domowym budżecie. Może być to przysłowiowa wybita szyba albo zepsuta lodówka. Te osoby zaciągają zobowiązania rozsądnie i z reguły nie mają problemu z zaplanowaniem spłaty. Grupa osób poważnie zadłużonych, które finansują spłatę jednego zobowiązania kolejnym jest stosunkowo niewielka. Pokazują to dane o pożyczkach straconych (czyli ostatecznie nieodzyskanych), które nie przekraczają 10 proc. wartości portfeli firm pożyczkowych.

Katalog celów na jaki bierzemy pożyczki jest dość szeroki, jednak najczęściej są to nieprzewidziane awaryjne wydatki, terminowe opłacenie rachunków bieżących i rat, jedzenie

³ Ustawa prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997, Dz. Ustaw nr 140, poz 939

i inną konsumpcję, której nie da się przełożyć oraz naprawy auta i pilne remonty. Wśród klientów podstawowe grupy to studenci, osoby pracujące na umowach zlecenie i dzieło, freelancerzy, mikro przedsiębiorcy oraz osoby, które osiągają nieregularne dochody i nie mogą ich udokumentować, czyli w dużej mierze osoby o pozytywnej sytuacji finansowej, lecz traktowane w bankach gorzej niż szczęśliwi posiadacze stabilnego etatu.

Ceny

Dobłą informacją jest to, że znacząco spadają ceny pożyczania w sieci. Głównie za sprawą coraz większej konkurencji, która niebawem jeszcze istotnie się zaostrzy (chodzi o internetowe ramię Providenta i koreańskiego potentata Apro Finance, którzy przygotowują się do startu). Dwa lata temu koszt miesięcznej e-pożyczki wynosił średnio 30 proc. pożyczanej kwoty. Teraz wynosi 13 proc. To oczywiście częściowo zasługa ofert "pierwsza pożyczka gratis", które statystycznie zaniżają cenę, ale nawet bez uwzględnienia ich w wyliczeniu, średnia cen regularnych to tylko 16 proc.

Pożyczenie 500 zł na 2 tygodnie kosztuje w tej chwili od 35 zł do 70 zł (ceny regularne, bez rabatów). Można uznać, że są to już poziomy akceptowalne, a rynek dojrzał i trudno mówić tutaj o lichwiarskich praktykach. Porównując oferty pozabankowe i bankowe, na reprezentatywnym przykładzie, zauważymy, że pożyczanie na miesiąc 1000 zł kosztuje 89 zł w PKO BP, 100 zł w firmie pożyczkowej Pandamoney, 140 zł w Vivus.pl, a 200 zł w Smart Banku. Rynek dotarł do poziomów, na których coraz trudniej konkurować ceną i widać to nawet w ofercie banków, które przecież mają dostęp do absolutnie najtańszego finansowania akcji kredytowej.

Sprzedaż

Sprzedaż pożyczek udzielonych przez firmy zrzeszone w Związku Firm Pożyczkowych osiągnie wartość ponad 2 mld zł w 2014 r. Wyniki za II i III kw. potwierdzają, że jest to realne. Średnia sprzedaż w ramach jednej firmy pożyczkowej w III kw. wyniosła 66,52 mln zł, wobec 62,78 mln zł w II kw. i 50,34 mln zł w I kw. 2014 r. Skumulowana wartość sprzedaży pożyczek w ramach ZFP to 1,62 mld zł w okresie I - III kw. Udaje się to osiągnąć przy zachowaniu zdrowych wskaźników - niskiego udziału pożyczek straconych i przeterminowanych oraz z poziomem akceptacji tylko 3,5 na 10 wniosków od nowych klientów.

Trendy

Ogólna tendencja na rynku wskazuje, że popyt na pożyczki rośnie i wiele firm pożyczkowych zaangażowało w akcję kredytową cały kapitał. Dlatego te, które planują dalszą ekspansję i rozwój same muszą poszukiwać finansowania. Stąd coraz większa aktywność pożyczkowych emitentów na rynku obligacji Catalyst (obecnie np. MikroKasa SA prowadzi emisję), cesje nieprzeterminowanych wierzytelności, poszukiwanie inwestorów strategicznych oraz planowane sprzedaże i fuzje całych przedsiębiorstw. Okazuje się więc, że paradoksalnie to wiele firm pożyczkowych w najbliższym czasie będzie potrzebowała zastrzyków gotówki, ponieważ nic nie wskazuje na to, aby zainteresowanie klientów wygodnym i coraz tańszym pożyczaniem mogło zmaleć.

1.1 Definicja klienta firmy pożyczkowej.

Dlaczego pomimo takiej ilości instytucji finansowych, osoby fizyczne decydują się na korzystanie z usług firm pożyczkowych?

Należy jednak zacząć od tego kim są klienci firm pożyczkowych. Według stereotypów są to osoby bez pracy, wieloletni bezrobotni, ludzie nie parający się żadnymi zajęciami i będącymi stale na zasiłkach. Nic bardziej mylnego. Badanie empiryczne prowadzone w wielu krajach prowadzą do następujących wniosków⁴:

- Mikropożyczki stanowią uzupełnienie budżetów kredytobiorców w nagłych przypadkach
- Korzystający z mikropożyczki to najczęściej osoby wykluczone z oferty sektora bankowego w związku z charakterem wykonywanej pracy np.: pracownicy sezonowi, lub sposobu zatrudnienia (m.in wolne zawody, zatrudnieni na umowach śmieciowych)

⁴ „Payday Lending in America”

W ofercie polskich banków komercyjnych nie ma porównywalnej oferty ani dla klientów zewnętrznych ani dla posiadaczy ROR-ów. Tak niska przeciętna kwota mikropożyczki czyni ten produkt nie substutowanym przez sektor bankowy oraz SKOK-i.

Z podobną sytuacją mamy do czynienia w większości rozwiniętych rynków finansowych. Takie podejście banków jest racjonalne, bo bazuje na rachunku ekonomicznym. Produkt pożyczkowy o niskiej wartości kwoty oraz krótkim terminie spłaty jest dla banków za mało dochodowy aby oferować go konsumentom przy podnoszeniu kosztów typowych dla działalności bankowej.

Z drugiej strony takie pożyczki są obarczone wysokim ryzykiem. Banki trzymając depozyty osób fizycznych i prawnych nie powinny udzielać pożyczek obarczonych wysokim ryzykiem.

2 Dystrybucja pożyczek.

Pożyczki są dystrybuowane w następujący sposób:

2.1 Korzystanie z placówek.

Jedną z form dystrybuowania pożyczek jest kontakt z firmą udzielającą pożyczek. Klient przychodzi do takiej instytucji i podobnie jak ma to miejsce w banku przedstawia swoje dokumenty, podpisuje dokumentację niezbędną do udzielenia pożyczki bezpośrednio w takiej placówce. Po poprawnym zweryfikowaniu klienta udzielna jest mu pożyczka: albo na wskazane konto klienta albo odbierana jest bezpośrednio w placówce.

2.2 Wizyta u klienta.

Klient kontaktuje się drogą telefoniczną lub mailową z firmą pożyczkową. Zostaje skontaktowany z przedstawicielem firmy i przedstawiciel umawia się z nim w domu lub w dowolnym miejscu (nie w siedzibie firmy pożyczkowej). Na spotkaniu wypełniane są dokumenty przez klienta i klient przekazuje potrzebne zaświadczenia do przedstawiciela firmy pożyczkowej. Najpóźniej w ciągu 24 godzin klient otrzymuje decyzję dotyczącą

pożyczki. Jeżeli decyzja jest pozytywna środki są przekazywane przez przedstawiciela firmy pożyczkowej osobiście. Często ta droga wręcz jest jedyną możliwością dostarczenia klientowi gotówki, gdyż nie dysponuje on rachunkiem bankowym lub co gorsza ma taki rachunek „obserwowany” np. przez komornika. Czasami problem wynika z faktu, że kontrahent mieszka na terenie, gdzie nie ma banków ani poczty, ani żadnych urzędów. Firmy pożyczkowe na pewno wolały te środki przelać na konto bankowe (oprócz nielicznych, które pobierają dodatkowe opłaty za dostarczenie gotówki i odbiór raty), z uwagi na bezpieczeństwo swoich pracowników. Niestety w wielu przypadkach jest to niemożliwe.

Obecnie wśród prawników oraz finansistów trwa dyskusja, czy przedstawiciel firmy pożyczkowej powinien przychodzić do klienta wraz z pieniędzmi. Zdania na ten temat są podzielone. Związek firm pożyczkowych stoi na stanowisku, że zakazane jest udzielanie pożyczek w gotówce a także odbiór rat w domach klientów. Wszystko powinno odbywać się poprzez rachunki bankowe. Jedna z firm pożyczkowych argumentuje, że jest to fatalna propozycja. Spowoduje ona, że w praktyce zostanie wyłączonych z rynku pożyczek krótkoterminowych ok. 30 % Polaków, którzy nie posiadają rachunku bankowego. Ten argument nie przekonuje jednak osób, które są za takim rozwiązaniem aby chwilówki były przekazywane osobiście. Argumentują, że osoby takie mogą korzystać z przekazów pocztowych, lub kart przedpłaconych. Dodatkowo stwierdzają, że wprowadzenie takiego przepisu wpłynęło by pozytywnie na bezpieczeństwo pożyczkobiorców oraz transparentność transakcji. Przekazywanie środków wyłącznie w formie bezgotówkowej pozwoliłoby kontrolować ich przepływy i wyeliminować działanie bezprawne godzące w interesy klientów firm pożyczkowych. Takie zmiany doprowadziły by do tego, że było by widoczne, kto ile uzyskał, jakie kwoty zostały i jakie jest rzeczywista wartość wszystkich dodatkowych kosztów. W razie jakichkolwiek wątpliwości organ rozstrzygający spór mógłby opierać się na dokumentach a nie jedynie oceniać, która ze stron mówi prawdę.

Dostarczanie gotówki do klienta na pewno zwiększa bazę osób które mogą skorzystać z chwilówek. Jednak należy pamiętać o bezpieczeństwie osób roznoszących gotówkę. Są one narażone na rozboje i napady.

Niestety niektóre firmy pożyczkowe oferują rynkowe warunki pożyczki, ale z wysoką opłatą za osobisty odbiór tygodniowej raty od klienta przez pracownika firmy.

2.3 Droga internetowa.

Udzielanie pożyczek w wykorzystaniem internetu staje się coraz bardziej popularne. Wszystkie dokumenty wypełniane są poprzez stronę internetową firmy pożyczkowej. W ciągu 15 minut od wypełnienia wniosku i przesłania go do firmy pożyczkowej, klient może otrzymać informację o pożyczce: udzielona lub odrzucona. W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku środki przelewane są na konto klienta. Ta forma udzielania pożyczek działająca w Polsce od niespełna dwóch lat zyskuje coraz większą popularność.

3 Instytucje sprawdzające dłużników.

W Polsce może sprawdzić dłużnika w następujących instytucjach:

- **Rejestr Dłużników ERIF BIG S.A**
- **Krajowy Rejestr Długów BIG S.A. (w skrócie KRD)**
- **BIG InfoMonitor S.A.**
- **Krajowe Biuro Informacji Gospodarczej S.A. (w skrócie KBIG)**

Konsumenci korzystający z bazy danych w/w firm mogą m.in. sprawdzić, czy na liście dłużników widnieje osoba fizyczna lub firma z której usług chcą skorzystać. Mają oni także możliwość sprawdzenia samych siebie. Firmy z sektora Małych i Średnich Przedsiębiorstw mogą m.in. sprawdzić kontrahenta lub konsumenta oraz dopisać dłużnika do rejestru długów. Dla dużych firm dostęp do ewidencji dłużników stanowi m.in. doskonałe wsparcie w procesach oceny ryzyka i odzyskiwania należności.

Wpis do **Rejestru Dłużników ERIF** – podobnie jak do rejestru długów KRD, BIG infoMonitor czy KBIG – oznacza dla dłużnika utratę wiarygodności finansowej na rynku. Staje się często elementem motywującym dłużnika do spłaty/uregulowania zobowiązania lub podjęcia rozmów o spłacie z wierzycielem.

Osoby fizyczne mogą korzystać z usług oferowanych przez **Rejestr Dłużników ERIF** za pośrednictwem dedykowanego serwisu **infoKonsument.pl**. Po dokonaniu bezpłatnej rejestracji konta w serwisie, otrzymują one dostęp do jedynej w Polsce bazy informacji gospodarczych, która jest regularnie weryfikowana przez niezależnego biegłego rewidenta.

Serwis infoKonsument.pl to:

- łatwy dostęp do informacji o zadłużonych oraz wiarygodnych firmach i instytucjach;
- sprawdzona i przydatna wiedza, dzięki której konsumenci są zawsze dobrze poinformowani;
- całodobowy dostęp do informacji przez 7 dni w tygodniu;
- wygodne użytkowanie – z serwisu można korzystać z każdego miejsca wyposażonego w komputer z dostępem do Internetu

Rejestr Dłużników ERIF BIG S.A. jest Partnerem serwisu VERIF.PL, który oferuje:

- weryfikację kontrahentów w Wywiadowniach Gospodarczych
- korzystanie z narzędzi dostępnych w Rejestrze Dłużników ERIF BIG S.A.
- windykację z wykorzystaniem Giełdy Wierzytelności VERIF.PL
- stosowanie spersonalizowanej pieczęci prewencyjnej
- potwierdzanie wiarygodności dzięki Certyfikatowi PEWNY KONTRAHENT

Wszelkie podmioty, które wspierają obrót gospodarczy i piętnują patologię są bardzo potrzebne w gospodarce. Jeszcze dekadę temu wierzyciele mogli marzyć o takich instytucjach jakie działają obecnie, gdzie mogli by sprawdzić kontrahenta. A przecież transparentność i uczciwość to podstawa prowadzenia każdego biznesu.

4 Anatocyzm

Anatocyzm, inaczej nazywany procentem składanym, to naliczanie odsetek od zaległych odsetek. Polskie prawo, chroniąc dłużnika, zabrania tego typu praktyk. Jednak istnieją odstępstwa od tego zakazu. Warto je znać i o nich pamiętać.

Zakaz anatocyzmu wyraża art. 482 kodeksu cywilnego (dalej k.c.). Ten sam przepis wprowadza trzy wyjątki od zakazu.

4.1 Rodzaje odsetek

Warto pamiętać, że zakazem anatocyzmu objęte są zarówno odsetki kapitałowe (odsetki od kredytu lub pożyczki) jak i odsetki za opóźnienie. Taki pogląd wynika z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 1 października 1998 r. z (I CKN 782/97).

4.2 Po wniesieniu pozwu

Odsetek od zaległych odsetek można domagać się po wniesieniu pozwu. Częstą praktyką jest obliczanie zaległych odsetek na dzień wniesienia powództwa i wliczania ich do wartości przedmiotu sporu obok dochodzonej kwoty głównej. Po takiej kapitalizacji powód wnosi o zasądzenie odsetek od całej kwoty (kwoty głównej i skapitalizowanych odsetek) od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty.

4.3 Późniejsza umowa

Strony mogą zgodzić się na naliczanie odsetek od zaległych odsetek w oddzielnej umowie. Porozumienie takie mogą zawrzeć jednak dopiero po powstaniu zaległości. Umowa o naliczaniu odsetek od zaległych odsetek nie musi mieć specjalnej formy. Nie musi być nawet zawarta w formie zwykłej pisemnej. Warto jednak zadbać o to, aby była ona spisana. Ułatwi to późniejsze dochodzenie należności w postępowaniu sądowym.

4.4 Pożyczki długoterminowe

Zakazu anatocyzmu nie stosuje się również do pożyczek długoterminowych udzielanych przez instytucje kredytowe. Porozumienie znoszące zakaz anatocyzmu w takim wypadku może nastąpić przed powstaniem zaległości (najczęściej takie porozumienie wpisywane jest do samej umowy kredytowej).

Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 listopada 2001 r. (V CKN 603/00) konsekwencją wyłączenia, na podstawie i w granicach wyznaczonych art. 482 § 2 k.c., tzw. anatocyzmu, przewidzianego w art. 482 § 1 k.c., jest możliwość umówienia się z góry przez strony długoterminowej umowy kredytowej, a więc jeszcze przed powstaniem zaległości, o zapłatę w przyszłości odsetek od zaległych i skapitalizowanych odsetek, opóźnienia zapłaty których dopuści się w przyszłości kredytobiorca.

5 Co w umowie pożyczki jest kosztem?

Jeżeli udajemy się do banku po kredyt standardowy kosztem kredytu jest:

- stawka stopy Wibor 1M, 3M lub 6M
- marża banku
- prowizja przygotowawcza
- opłata wstępna
- inne opłaty wynikające z zabezpieczenia wszelkie opłaty np. opłata za hipotekę, weksel In blanco, opłaty sądowe, ubezpieczenie kredytu.

W przypadku kredytu w rachunku bieżącym dla osób prawnych jest jeszcze prowizja od zaangażowania oraz w przypadku wszystkich kredytów opłata na Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Opłata na Bankowy Fundusz Gwarancyjny jest daniną pobieraną z związku z zapewnieniem bezpieczeństwa depozytów w Polsce.

W przypadku pożyczek krótkoterminowych stawka oprocentowania, która na dzień 28 kwietnia 2015 roku wynosi zaledwie 10%⁵, czyli czterokrotność wysokości kredytu lombardowego. Nie jest to główna opłata za pożyczkę. Co więcej, firmy które oferują pożyczki krótkoterminowe reklamują się, że pierwsza pożyczka jest za darmo⁶. Zyskiem firm udzielających pożyczki są wszelkie opłaty związane z udzieleniem pożyczek i jeżeli doliczamy

⁵ Ustawa Antylichwiarska Dz.Ustaw z dn.7 lipca 2015 roku Nr 157 poz1316

⁶ www.vivus.pl „pierwsza pożyczka do 1600 za darmo”

te opłaty do kosztu pożyczki i obliczymy RRSO to wysokość pożyczek zaczyna się od 75% za rok i kończy bardzo, bardzo wysoko.

Poniżej przedstawiam przykłady z firm pożyczkowych zamieszczonych na ich stronach internetowych.

„Reprezentatywny przykład: całkowita kwota pożyczki – 2000,00 zł; łączna kwota odsetek – 157,18 zł; opłata przygotowawcza – 232,00 zł; roczna stopa oprocentowania – 10%; czas obowiązywania umowy – 60 tyg.; wysokość tygodniowych rat: 63,84 zł; całkowita kwota do zapłaty przez Konsumenta – 2709,18 zł; Rzeczywista Roczna Stopa Oprocentowania – 72,5%; Spłata kredytu jest zabezpieczona ubezpieczeniem MetLife TUnŻiR S.A., którego koszt wynosi 320 zł, w razie nie przedstawienia przez Klienta indywidualnej polisy o pokrywającym się zakresie ubezpieczenia.”⁷

„RRSO w przypadku pierwszej pożyczki wynosi 0%. Jednorazowa opłata rejestracyjna wynosi 0,01 zł (gdy Klient dokonuje opłaty rejestracyjnej na konto w jednym z banków w którym Vivus Finance posiada swoje konto) lub opłata wynosi 1 zł (gdy Klient dokonuje opłaty rejestracyjnej za pośrednictwem Systemu „BlueCash”). Reprezentatywny przykład: całkowita kwota pożyczki 1200 zł; czas obowiązywania umowy 30 dni; oprocentowanie 0%; opłata przygotowawcza 0%; prowizja 168 zł; całkowita kwota do zapłaty 1368 zł; RRSO 392,4% (stan na dzień 14.04.2015 r.)”⁸

„Reprezentatywne RRSO dla pożyczek krótkoterminowych: dla pierwszej pożyczki – 19,6%, dla kolejnych pożyczek: 637,9%. W przypadku braku terminowej spłaty pożyczki krótkoterminowej możemy obciążyć Cię kosztami obsługi zadłużenia przeterminowanego: 3. dnia po Terminie Spłaty – 40 zł, a 31. dnia po Terminie Spłaty – 130 zł. Możemy również naliczyć odsetki karne w wysokości do czterokrotności stopy lombardowej NBP w przypadku braku terminowej spłaty. Raportujemy niespłacone w terminie zobowiązania do Biura Informacji Kredytowej S.A. oraz biur informacji gospodarczej.”⁹

⁷ www.provident.pl

⁸ www.vivus.pl

⁹ www.wonga.pl

6 Dlaczego chwilówka a nie karta kredytowa?

Z danych zawartych w GUS monitorujących firmy zrzeszone w Związku Firm Pożyczkowych wynika, że wysokość pożyczki krótkoterminowej za rok 2014 nie przekracza kwoty 1000 zł¹⁰.

Pamiętajmy, że jest to rodzaj finansowania zewnętrznego które nie przekracza 30 dni. Dlaczego zatem osoby korzystają z drogiej „chwilówek” a nie posiłkują się korzystaniem z kart kredytowych, które to karty banki wydają bez konieczności prowadzenia rachunku bankowego i które są oprocentowane zgodnie z „ustawą anylichwiarską” na poziomie 4 razy lombardowa stopa procentowa? Aktualnie stopa lombardowa wynosi 2,5%, także oprocentowanie karty wynosi maksymalnie 10 %. Jest to wysokość kosztu pieniądza który jest brany w ogóle pod uwagę przy krótkoterminowych pożyczkach. Tam minimalne RRSO wynosi ponad 300% w przypadku ofert firmy Vivis lub Venga, natomiast w Providencie który udziela pożyczek dłuższych i w większej kwocie minimalne RRSO wynosi 75%.

Wraz z podpisaniem umowy na użytkowanie karty użytkownik podpisuje oświadczenie o poddaniu się egzekucji (po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 17 kwietnia 2015 roku będzie to inny dokument, od sierpnia 2016 roku). Ludzie jednak bardzo boją się podpisywać wszelkie dokumenty, które nakładają na nie dodatkowe zobowiązania lub przyspieszają zwrot środków. Dlatego też wolą pożyczkę na 300% (RRSO czasami nawet 678%) niż tańsze finansowanie.

Banki natomiast w ciągu ostatniego roku zmniejszyły swoje zaangażowanie w wydawaniu kart kredytowych. Ma to związek ze zmniejszeniem opłat „interchange” w lipcu 2014 roku z 1,6 % (jednej z najwyższych w Europie i na rynkach rozwiniętych) na 0,5 % i w kwietniu 2015 z 0,5 % wszystkich kart na 0,3 % dla kart kredytowych i 0,2% dla kart debetowych. Ubytek dochodu związany z obniżeniem opłaty „interchange” banki oszacowały na 200 mln zł za 2014 rok.¹¹

¹⁰ Dane obliczone na podstawie raportu GUS dotyczącego kwoty udzielonych pożyczek ogółem i ilości udzielonych pożyczek.

¹¹ www.bankier.pl

7 Najczęstsze wykroczenia związane z rynkiem krótkoterminowych pożyczek.

7.1 „Wykroczenia” w ramach prawa

Pożyczki krótkoterminowe lub jak wolimy chwilówki są pożyczkami niezabezpieczonymi. Firmy udzielające pożyczek nie powinny w żaden sposób ich zabezpieczać rzeczami ruchomymi, nieruchomościami, zastawami, dysponowaniem rachunkiem, wystawieniem weksli lub innymi możliwymi zabezpieczeniami. Zabezpieczenia powodują, że firma udzielając pożyczki po pierwsze ma produkt bardzo wysoko dochody, a za drugiej strony jest on zabezpieczony.

W umowach pomiędzy firmami pożyczkowymi a klientem powinno być zakazane stosowanie **klauzul abuzywnych**, inaczej zwanych zakazanymi lub niedozwolonymi. Kodeks cywilny zawiera tzw. szarą listę klauzul - w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są min:

- wyłączają lub ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za szkody na osobie
- wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania,
- przewidują postanowienia, z którymi konsument nie miał możliwości zapoznać się przed zawarciem umowy
- uprawniają kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie,
- nakładają na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępnego
- przewidują wyłącznie dla kontrahenta konsumenta jednostronne uprawnienie do zmiany, bez ważnych przyczyn, istotnych cech świadczenia,

oraz wiele innych.

Kolejnym zagrożeniem jaki występuje w umowach z firmami pożyczkowymi to ewidentne **braki w tych umowach**. Dlatego też kontrahent powinien sam umieścić informacje o:

- całkowitej kwocie jaka jest do spłacenia
- rzeczywistej rocznej stopie procentowej ustalonej w dniu zawarcie umowy wraz z podaniem wszystkich założeń przyjętych do jej obliczenia i odsetkach w stosunku dziennym w przypadku odstąpienia.
- rocznej stopie oprocentowania zadłużenia przeterminowanego i warunkach jej zmiany

Przed zawarciem umowy powinniśmy otrzymać również tzw. **formularz informacyjny**. Wiele postępowań UOKiK wskazało, że pożyczkodawcy nie zawsze wypełniają te obowiązki. W skrajnych przypadkach dochodzi nawet do nieprzekazywania klientowi umowy pożyczki w formie pisemnej.

Pobieranie nieuzasadnionych opłat jest również częstą praktyką stosowaną przez firmy pożyczkowe. UOKiK kwestionuje między innymi pobieranie opłat przygotowawczych, które nie odpowiadają faktycznie poniesionym kosztom związanym ze sporządzeniem umowy. To samo dotyczy również opłat związanych z czynnościami windykacyjnymi. Zdarzały się przypadki, że koszt wezwań do zapłaty przekraczał kwotę 200 zł a windykacji terenowej 400 zł.

Kolejną rzeczą jaka winna być, a która jest bardzo często pomijana w umowach pożyczkowych jest możliwość odstąpienia od umowy. Zgodnie z polskim prawem, po zawarciu umowy o pożyczkę można od niej odstąpić w terminie 14 dni i to bez podawania przyczyny dlaczego podjęliśmy taką decyzję. Jako konsumenci ponosimy wtedy jedynie koszt odsetek za okres, w którym dysponowaliśmy kredytem. Aby ułatwić odstąpienie od umowy pożyczkodawca ma obowiązek wręczyć nam formularz z odpowiednim oświadczeniem. Firma pożyczkowa nie może uzależnić możliwości odstąpienia od umowy od uprzedniej spłaty zobowiązania lub wcześniejszego uzgodnienia. Oświadczenie o odstąpieniu od umowy pożyczki złożone w ciągu 14 dni od jej zawarcia jest zawsze skuteczne.

Zarobkiem dla firm pożyczkowych w dobie niskich stóp procentowych są wszelkie opłaty. Oczywiście niektóre z nich są zasadne, ale wiele np. informowanie klienta o zbliżającym się terminie spłaty nie powinny mieć miejsca. Natomiast firmy pożyczkowe chcą jak najwięcej opłat przenieść na klienta, nawet na takiego który regularnie i terminie spłaca swoje zobowiązania.

Wiele firm pożyczkowych udziela finansowania przez Internet. Powinniśmy szczególnie dobrze przeczytać umowę pożyczkową, a nawet dobrze jest jeżeli możemy ją skonsultować z prawnikiem. Porady za darmo i konsultacje prawne można znaleźć na stronie.

www.infor.pl/prawo/pomoc-prawna/,

Porady prawne udzielane są przez mecenasów z Okręgowej Izby Radców Prawnych W przypadku zobowiązań finansowych szczególnie powinniśmy przyrzeć się umowie, żeby nie być rozczarowanym we jej podpisaniu

7.2 Przepięstwa.

Firmy pożyczkowe stosują również metody, które w przepisach noszą znamiona przestępstw. Należą do nich:

7.2.1 Zabezpieczenie pożyczki hipoteką a następnie obciążanie klienta wysokimi opłatami..

Bardzo częstym przykładem oszustw związanych z udzielaniem pożyczek są zabezpieczenia niewielkich kwot pożyczek na nieruchomościach. W wyniku znacznych opłat za udzielenie oraz korzystanie z pożyczki, przewyższających wysokość oprocentowania pożyczki, w szybkim tempie wartość nieruchomości, wyceniona zazwyczaj znacznie poniżej wartości rynkowej, staje się niższa niż wartość udzielonej pożyczki. I wtedy tzw. **LTV** (z ang. *Loan to value*) – czyli współczynnik pomiędzy wysokością pożyczki a wartością zabezpieczenia hipotecznego tej pożyczki staje się większy niż 100%. W wyniku odpowiednich zapisów w umowie pożyczki dotyczącej zabezpieczenia nieruchomości, w przypadku kiedy wartość LTV przekracza wartość 100%, nieruchomość przechodzi na firmę pożyczkową.

7.2.2 Podpisywanie umowy z klientem a następnie uzależnienie wypłaty pożyczki od zapłacenienia przez klienta wysokiej prowizji.

W umowach pożyczki firmy oferujące finansowanie zastrzegają wypłatę pożyczki od wpłacenia prowizji przygotowawczej lub opłaty wstępnej. Opłata taka jest z reguły znacząca i waha się w przedziale od 15% do 30% wartości pożyczki. Kontrahent po wpłaceniu określonej kwoty prowizji wcale może takiej pożyczki nie otrzymać. Firmy pożyczkowe tłumaczą się zwykle, że scoring (z ang. punktacja) jego jest niewystarczająca do udzielenie pożyczki a prowizja zostaje zatrzymana w wyniku przeprowadzania dodatkowej analizy kredytowej kontrahenta.

7.2.3 Wciągnięcie klienta w system argentyński bez możliwości otrzymania pożyczki.

System argentyński jest jedną z możliwości otrzymania finansowania polegającą na tym, że grupa osób zbiera się każdy wpłaca co miesiąc określoną kwotę pieniędzy i z tych pieniędzy w wyniku losowania wypłacane są pożyczki. Oczywiście środki pieniężne po wpłacie są nieoprocentowane, a osoba która wylosowaną pożyczkę spłaca ją sukcesywnie i w ten sposób rośnie pula, która stanowi bazę do udzielania kolejnych pożyczek. Oczywiście wielkość wpłacanej raty można zwielokrotnić co zwiększa możliwość wylosowania pożyczki. Lecz niestety mamy ciągle „pecha” w wylosowaniu pożyczki. Kiedy cierpliwość nasza jest na wyczerpaniu i chcemy wycofać nasze środki okazuje się że możemy tylko wycofać niewielką kwotę. Bo „reszta poszła” na opłaty i prowizje dla firmy pożyczkowej.

Oczywiście nie chcę tutaj nikogo zrażać do systemu argentyńskiego bo w wielu krajach np. skandynawskich działa on bardzo sprawnie. Niestety w wydaniu naszych firm pożyczkowych jest to oszustwo.

Prowadzenie działalności w formie systemu argentyńskiego inaczej zwanego konsorcyjnym jest zakazane w Polsce od 3 sierpnia 2004 r., a podstawą prawną jest ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Ograniczenie to zostało wprowadzone ze względu na liczne przypadki oszustw i wyłudzeń, a także same cechy systemu argentyńskiego. Ten bowiem nie gwarantuje wszystkim członkom grupy możliwości skorzystania z obiecanej pożyczki, lub przekazania określonego towaru, na który czasem członkowie systemów czekać musieli nawet kilka lat. Dodatkowo portfel konsorcjum pomniejszany jest stopniowo o koszty administrowania systemem, co w wielu przypadkach

było pretekstem do nielegalnego wyprowadzania pieniędzy z systemu. Faktycznie więc na systemie zarabiali wyłącznie jego organizatorzy oraz ewentualnie korzystały osoby, którym pożyczka wypłacona została w pierwszej kolejności.

Wiele osób pokrzywdzonych przez systemy argentyńskie nie było nawet świadome, że podpisując umowę, nie sygnowało standardowej umowy o pożyczkę, a umowę o członkostwo w konsorcjum. Dlatego właśnie tak ważne jest, by znać podstawowe wyróżniki pozwalające na stwierdzenie, czy mamy do czynienia z umową systemu konsorcyjnego. Będzie tak zapewne, jeśli przedstawiona nam umowa nie określa dokładnego terminu wypłaty świadczenia, a słowo „pożyczka” zastępowane jest takimi wyrażeniami, jak „usługa”, lub „towar”. Dodatkowo naszą podejrzliwość wzbudzić powinny wyjątkowo niskie wskaźniki oprocentowania, które w sposób znaczący odbiegają od wartości średniorynkowych.

8 Czy ustawa antylichwiarska spełniła swoje zadania? Jak nie tylko firmy pożyczkowe ale banki obchodzą ustawę antylichwiarską.

Wprowadzenie ustawy antylichwiarskiej w 2005 roku miało spowodować, że koszty kredytów nie będą ustalane dobrowolnie przez banki i instytucje pożyczkowe. Dlatego ustawodawca ograniczył najwyższą wysokość odsetek jako cztero krotność kredytu lombardowego. W listopadzie 2005 roku kiedy te przepisy wchodziły w życie stopa lombardowa NBP wynosiła 6%, czyli max. oprocentowanie kredytu lub pożyczki mogło wynieść 24%. Obecnie stopa lombardowa NBP wynosi 2,5% czyli max. oprocentowanie wynosi 10%. Różnica zatem jest znaczna. Banki oraz instytucje udzielające pożyczek radzą sobie z tym problemem. To przykład zaradności jednego z banków:

„Kolejny bank wprowadza pożyczkę z rekordowo niskim oprocentowaniem, które rekompensuje sobie wysokimi opłatami dodatkowymi. W Alior Banku opłata przygotowawcza pożyczki na 5 proc. sięga jednej trzeciej wartości kredytu.

Zgodnie z zapisami ustawy antylichwiarskiej odsetki od kredytów konsumpcyjnych nie mogą przekraczać czterokrotności stopy lombardowej NBP. Dziś odsetki od kredytów nie mogą być więc wyższe niż 10 proc. Nie oznacza to jednak, że jest to wyjątkowo dobry czas do

zaciągania kredytów. Co prawda oprocentowanie nominalne spadło do rekordowo niskich poziomów, ale rzeczywiste koszty pożyczek czy kredytów utrzymują się na podobnym poziomie jak przed obniżkami. Dzieje się tak dlatego, że banki podniosły inne opłaty około kredytowe – na przykład prowizje za przyznanie.

Już jakiś czas temu Bank Smart wprowadził do oferty SMART Mikropożyczkę z oprocentowaniem w wysokości zaledwie 6 proc., ale z dodatkowymi opłatami. I tak prowizja za uruchomienie wynosi 7 proc., za obsługę 6,5 proc., a opłata za ocenę zdolności kredytowej kolejne 6 proc. Jak wyliczył, w rzeczywistości za pożyczone na 30 dni 600 zł klient płaci 720 zł, co oznacza, że RRSO takiego produktu to ponad 800 proc.

Oprocentowanie pożyczek i kredytów ograniczone jest do czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego. Niemniej jednak takie ograniczenie nie ma zastosowania do pozostałych kosztów kredytu (np. koszty ubezpieczenia, opłaty, prowizje, itd.), dlatego też RRSO może znacznie przekraczać odsetki nominalne – wyjaśnia nam UOKiK.

W rzeczywistości ustawa antylichwiarska to w zasadzie fikcja, bo koszty kredytu ogranicza jedynie wyobraźnia bankowców. Bez trudu można więc wprowadzić kredyt na 1 proc., z prowizją dajmy na to 20 proc. i nieźle na tym zarobić. Albo zrobić jak Provident – zaoferować rynkowe warunki pożyczki, ale z wysoką opłatą za osobisty odbiór tygodniowej raty od klienta przez pracownika firmy. Co więcej, mieliśmy już przecież nawet przykłady nieoprocentowanych kredytów ratalnych (w ramach kart kredytowych) z kilkuprocentową prowizją za rozłożenie na raty.

Alior Bank wprowadził do oferty również pożyczkę, która doskonale wpisuje się w ten trend. Oprocentowanie wynosi 5 proc. dla obecnych i nowych klientów, a jej kwota może sięgnąć nawet 150 tys. zł. Klient nie musi nawet przystępować do ubezpieczenia ani zakładać konta. Warto jednak by zapoznał się ze wszystkimi kosztami kredytu. Na swojej stronie bank rozpisał przykład reprezentatywny:

Całkowita kwota pożyczki (bez kredytowanych kosztów): 16 615 zł, liczba rat: 55, oprocentowanie nominalne: 5%, opłata przygotowawcza: 5 538,33 zł, kwota odsetek: 2 682,06 zł, RRSO: 20,3%, rata: 451,55 zł, całkowity koszt: 8 220,39 zł, całkowita kwota do

zapłaty: 24 835,39 zł. Ostateczne warunki kredytowania zależą od wiarygodności kredytowej Klienta, daty wypłaty pożyczki oraz daty płatności pierwszej raty.

Jak łatwo zauważyć, opłata przygotowawcza w tym przypadku wynosi 33 proc. kwoty pożyczki.

W dobie rekordowo niskich stóp procentowych Alior Bank raczej nie będzie odosobnionym przypadkiem. To kwestia czasu, gdy podobne rozwiązania pojawią się u konkurencji. Przed nami lata „nominalnie taniego kredytu”, więc banki będą rekompensować sobie straty dodatkowymi opłatami.”¹²

Nie dziwny się zatem firmom pożyczkowym, że podwyższają koszty pożyczki poprzez dodatkowe opłaty. To samo robią również banki.

9 Czy regulować rynek pożyczek krótkoterminowych.

Należy pamiętać, że rynek pożyczek krótkoterminowych rozwija się bardzo dynamicznie, podobnie jak rynek kart kredytowych pod koniec lat -90 tych. Zyski w bilansach banków w tamtym okresie w 50 % składały się z zysku wypracowanego dzięki wykorzystaniu kart kredytowych. Ale w tamtym czasie zupełnie inaczej kształtował się poziom stóp procentowych w Polsce i USA. Taki sam mechanizm działa obecnie w przypadku rynku pożyczek krótkoterminowych. Z tą jednak różnicą, że pożyczek krótkoterminowych nie udzielają już banki, tylko instytucje pożyczkowe. Banki udzielają niewielkich kredytów np.: pożyczka świąteczna, wakacyjna, komunijna, wyprawka do szkoły itd. ale żadne z nich nie są spłacane w terminie do 30 dni. W bankach odpowiednikiem kredytów chwilówek są kredyty w rachunku bieżącym. Znacznie tańsze od chwilówek, ale zarazem kwotowo znacznie wyższe niż mikropożyczki. Kredyty w rachunkach bieżących oraz karty kredytowe są najczęstszym powodem nadmiernego zadłużania się osób fizycznych – są bardzo łatwym pieniądzem. A z drugiej strony są chętnie udzielane przez banki.

¹² www.bankier.pl

Jak już wcześniej wspominałem w ofercie polskich banków komercyjnych nie ma porównywalnej oferty ani dla klientów zewnętrznych ani dla posiadaczy ROR-ów. Niska przeciętna kwota pożyczki, niewiele poniżej 1000 zł, czyni ten produkt niesubstituowanym przez sektor bankowy oraz Skok-i.

10 Regulacje pożyczek krótkoterminowych na rynku europejskim.

W krajach europejskich różne jest podejście do rynku mikro pożyczek. Nie występuje jedno prawo na terenie całej Unii. W jednych państwach bardzo dużą rolę przywiązuje się do całkowitego kosztu pożyczki czyli tzw. RRSO w innych ważną rolę odgrywają przepisy regulujące działalność firm pożyczkowych, licencjonowanie tych firm, obowiązki nakładane na te firmy, nadzór tych firm. Powyższe przykłady rozwiązań prezentuję poniżej.

Analiza rozwiązań legislacyjnych w zakresie limitowania cen kredytów konsumenckich (RRSO) pozwala na wyodrębnienie czterech zasadniczych podejść do tej kwestii:

- System stały – Finlandia, Szwajcaria, Litwa, Belgia, Holandia

Jest to system, w którym ustala się maksymalną wysokość danego parametru finansowego, bez względu na czynniki zewnętrzne. W Finlandii maksymalna wysokość RRSO dla pożyczek poniżej 2000 Euro wynosi 50% + stopa referencyjna, czyli obecnie 51%. Na Litwie maksymalna wysokość RRSO wynosi 200%, w Szwajcarii 15%

- System rynkowy – Włochy, Francja, Portugalia

System ten polega na uzależnieniu poziomu parametru finansowego od czynników obiektywnych np. średniego poziomu oprocentowania na rynku kredytów konsumenckich. We Włoszech maksymalna wysokość RRSO definiowane jest jako oprocentowanie przekraczające o 25% przeciętne oprocentowanie publikowane kwartalnie przez Narodowy Bank Włoch + 4 procent. W przypadku kredytów konsumenckich przeciętne oprocentowanie za II kwartał 2014 wyniosło 11,82%, czyli max RRSO mogło być ok.18,775%. We Francji maksymalny poziom RRSO ustalany jest na

poziomie o 33% wyższym niż przeciętne oprocentowanie publikowane kwartalnie przez Bank Francji dla określonej wartości kredytu. Obecnie dla kredytu konsumenckiego do 3000 Euro przeciętne oprocentowanie (RRSO) wynosi 15,2%a max. RRSO 20,27%.

- System subiektywny Niemcy

System pozostawia decyzje o przekroczeniu maksymalnego oprocentowania organom wymiaru sprawiedliwości. W Niemczech nie ma uregulowanego rynku krótkoterminowych pożyczek. W prawie jest zdefiniowane pojęcie banku, jako instytucji, która udziela kredytów, oraz innych instytucji np. funduszy inwestycyjnych, które działają jako system pośrednictwa kredytowego poza sektorem bankowym i które mylnie określane są jako shadow banking (z ang. szara strefa). Bardziej shadow banking odnosi się do firm pożyczkowych działających w ogóle poza systemem bankowym. Kontrola nadmiernego oprocentowania odbywa się poprzez sądy rozpatrujące konkretną umowę. Federalny Trybunał Sprawiedliwości w Karlsruhe uznał, że RRSO nie powinno przekraczać dwukrotności „efektywnej stopy rynkowej” lub RRSO nie może przekraczać „efektywnej stopy rynkowej” o 12 punktów procentowych. Efektywna stopa rynkowa nie jest zdefiniowana ani określona w ustawodawstwie. Większość sądów odwołuje się do stopy rynkowej MFI publikowanej przez EBC. Stopa rynkowa MFI za marzec 2014 dla kredytów konsumpcyjnych do 1 roku wynosiła 5,73%. RRSO w Niemczech waha się od 6% do 18%.

- Brak systemu – Hiszpania, Dania, Austria, Bułgaria

Brak systemu charakteryzuje się brakiem regulacji dedykowanej limitom RRSO lub całkowitego kosztu kredytu¹³.

Są również państwa w których podejmowane są próby uregulowania rynku mikro pożyczek, gdzie głównym kryterium nie jest koszt pożyczki.

¹³ Limit całkowitego kosztu kredytu – założenie regulacji Marcin Czugań Warszawa 2014

Na Słowacji od 2015 roku zakazano udzielenia mikropożyczek w gotówce oraz odbiór ich w domach klientów.¹⁴ Transfer środków może odbyć się wyłącznie w formie bezgotówkowej – na rachunek bankowy lub np. za pomocą karty przedpłaconej. Firmy pożyczkowe nie mogą też kontaktować się z klientami w tygodniu po godzinie 18 i przez całe weekendy, chyba że klient sam sobie tego zażyczy.

Od września 2015 na Słowacji na rynku pożyczek będą mogły funkcjonować jedynie podmioty, które uzyskają licencję Narodowego Banku Słowacji. Umowy zawierane z podmiotem nie posiadającym licencji będą uważane za nieważne. Ustawodawca dał zatem czas obecnie działającym firmom pożyczkowych na dostosowanie się do nowego prawa. Przepisy zostały podzielone na dwie grupy. Pierwszą grupę przepisów uproszczonych stosuje się tylko do firm (i osób) udzielających pożyczek na kwotę nieprzekraczającą 10 tys. euro rocznie. Udzielający pożyczek na wyższe kwoty muszą spełniać rygorystyczne wymogi, m.in. dotyczące formy własności (spółka akcyjna lub z o.o.), oraz wysokości kapitału (min. 500 tys. euro), stworzenia osobnego departamentu audytu oraz procedur weryfikacji klientów.

Kolejny wymóg stawiany firmom pożyczkowym to konieczność powstania rejestru pożyczek konsumenckich, dzięki któremu możliwe stanie się monitorowanie sytuacji potencjalnych pożyczkobiorców. Według ustawy dotychczas istniejące bazy są niewystarczające, dlatego nowy rejestr ma powstać z inicjatywy stowarzyszenia pożyczkodawców.¹⁵

Dzięki stworzeniu rejestru pożyczek będzie możliwe nie tylko bieżące monitorowanie sytuacji pożyczkobiorców, ale również sprawdzanie na jaką kwotę są oni zadłużeni w innych instytucjach finansowych. W ten sposób będzie możliwość szybkiej weryfikacji kontrahenta i eliminowanie jednostek, które nie spłacają swoich zobowiązań na bieżąco.

Bardzo podobna regulacja występuje również na rynku transakcji terminowych, w tym w Polsce. Przedsiębiorstwa, które handlują walutami na rynku terminowym muszą posiadać limity i wysokość tych limitów oraz czas trwania transakcji walutowej udostępnić

¹⁴ Gazeta Prawna 05.05.2015r

¹⁵ www.tmoney.pl

innym bankom z którymi chcą zawierać umowy terminowe na zakup walut. Regulacja ta została wprowadzona po upadku w 2008 roku banku Lehman Brothers.

W zamian za obowiązki jakie nakłada ustawodawca na firmy pożyczkowe, mogą one udzielać pożyczek bez ograniczeń kwotowych. Ustawodawca nie nałożył żadnych limitów na koszty związane z udzieloną pożyczką. W wielu europejskich krajach takie rozwiązanie jest praktykowane. Ustawodawca słowacki wyszedł z założenia, że na coraz bardziej konkurencyjnym rynku chwilówek wysokość opłat związanych z udzielaniem pożyczek będzie systematycznie spadać.

Po wprowadzeniu nowych regulacji największe firmy pożyczkowe na Słowacji zmieniają obecnie swoje sposoby działania i obawiają się spadku liczby nowych pożyczek, a jednocześnie zwiększenia liczby przeterminowanych zobowiązań.

Nowe regulacje uderzyły w szczególności w firmy obsługujące klientów bezpośrednio, w oddziałach lub w domach. W wywiadzie dla serwisu „Investujeme.sk” Ales Janka, zarządzający firmą Provident na Słowacji, wskazał, że potentat musiał zmienić model działania.¹⁶ Klient po spotkaniu z przedstawicielem i podpisaniu umowy musi czekać na przelew bankowy. Jego zdaniem powoduje to spadek liczby nowych pożyczek, ale również wzrost odsetka zobowiązań spłacanych nieterminowo, gdy klient nie może skomunikować się z pożyczkodawcą w sprawie zmiany warunków umowy.

Nowe przepisy na Słowacji dotyczące rynku pożyczek krótkoterminowych uregulowały ten rynek, zmusiły firmy pożyczkowe do większej odpowiedzialności za klientów, ograniczyły koszty pożyczek (zakaz przekazywania środków pieniężnych i odbiór rat od klienta), oraz wprowadziły przekazywanie pożyczek na rachunek bankowy, kartę przedpłaconą lub na pocztę. Ta ostatnia regulacja w sposób transparenty pokazuje, wysokość udzielonej pożyczki i terminy spłat oraz służy do ewentualnych reklamacji. Jednocześnie ustawodawca nie ograniczył wielkości udzielonej pożyczki oraz jej kosztów. Z całą pewnością firmy pożyczkowe będą preferowały pożyczki krótkoterminowe w związku z wymogami zawartymi w nowych przepisach oraz z uwagi na mniejsze ryzyko ich udzielania niż pożyczek długoterminowych.

¹⁶ www.bankier.pl

Ustawodawca nie ingerował również w formę i rodzaj zabezpieczenia pożyczek, pozostawiając w tym przypadku wybór dla pożyczkodawcy.

W Wielkiej Brytanii na podstawie nowej ustawy bankowej (Banking Reform Bill) wprowadzono uprawnienia dla finansowego regulatora FCA (Financial Conduct Authority) do ustanowienia maksymalnego poziomu kosztu kredytu. Rząd zobowiązał następnie FCA do skorzystania z tego uprawnienia od początku 2015 roku. FCA wyjaśnia, że limit ma obowiązywać krótkie pożyczki oprocentowane na wysokim poziomie (high cost short-term), definiowane jako umowa o kredyt konsumencki, gdzie RRSO przekracza 100%, albo kredyt ma być spłacony do jednego roku.

Według szacunków FCA, nowe regulacje mogą przyczynić się do zmniejszenia dochodów sektora pozabankowego o ok. 42 proc., co przy rocznych wynikach rzędu 1 mld funtów oznacza stratę w wysokości 420 mln funtów. Jeśli chodzi o liczbę klientów branży pożyczkowej, może ulec ona zmniejszeniu o 7 proc., czyli ok. 70 tys. osób. Jednocześnie brytyjski regulator rynku finansowego zauważa, że ograniczenia nie mają na celu unicestwienia sektora chwilówek, a jedynie uczynienie go bezpieczniejszym. Nie trudno jednak domyślić się, że krąg firm oferujących alternatywne rozwiązanie dla bankowych kredytów ulegnie znacznemu zmniejszeniu. Drobne podmioty prawdopodobnie znikną z rynku z powodu nierentowności biznesu, a większe instytucje będą musiały przyzwyczać się do mniejszych przychodów. Brytyjskie firmy pożyczkowe muszą również przeprowadzać bardziej szczegółową analizę wiarygodności potencjalnego klienta.

Najszybciej do zmian na rynku angielskim przystosowała się Wonga, będąca czołowym pożyczkodawcą na Wyspach. Firma wdrożyła w życie nowe przepisy już w połowie grudnia ubiegłego roku. Z tabel opłat firmy zniknęło Annual Percentage Rate (roczna stopa procentowa) rzędu **5893 proc!!!** Teraz APR oscyluje na poziomie 1509 proc. Pożyczkodawca obniżył też dzienny koszt wynikający z udzielonego zobowiązania z 1 do 0,8 proc., a koszt za zwłokę w płatnościach nie wynosi już 20, ale ustawowe 15 funtów. Jednocześnie podwyższeniu z 1 do 50 funtów uległa wysokość najniższej pożyczki, o jaką można ubiegać się u brytyjskiej firmy z sektora okołobankowego. Szybkość działania Wongi raczej nie

powinna dziwić. Pożyczkodawca dąży do ocieplenia wizerunku po kilku zdarzeniach, które mocno nadszarpane jej reputację. Chodzi m.in. o wysyłanie do klientów wezwań do zapłaty należności przez nieistniejącą kancelarię prawną czy pobieranie zawyżonych opłat. Pożyczkodawca był też atakowany z powodu reklam z kukiełkami-staruszkami w Polsce znanymi jako Miecio, Mira i Włada, charakteryzującymi się dość ironicznymi wypowiedziami i niekonwencjonalnymi pomysłami. Chodziło o czas emisji, który w większości przypadków padał na godziny, w których dominowały programy dla dzieci. Wiadomo, że maluchy lubią naśladować ciekawe postacie i łatwo przyswajają sobie nowe zwroty oraz słowa. Ostatecznie Wonga pozbyła się swoich „brand heroes”.

Rynek pożyczkowy w Czechach regulowany jest za pomocą Ustawy o kredytach konsumenckich i Ustawy o ochronie konsumenta. Obecnie w Czechach, dyskutowane są propozycje uregulowania rynku pożyczek pozabankowych. Strona rządowa w Czechach proponuje żeby:

- kontrola nad firmami pożyczkowymi była sprawowana przez Czeski Bank Narodowy,
- licencjonowanie firm pożyczkowych uwarunkowane będzie poprzez podwyższeniem ich podstawowego kapitału do 20 milionów koron (ok. 3 mln zł),
- odpowiednie wykształcenie i doświadczenie zarządu takich firm.

Dodatkowo przedstawiono następujące rozwiązania związane z limitami pożyczek i ich kosztem. Dla pożyczki poniżej 15000 CZK (600 Euro) RRSO nie powinna przekraczać 20 krotności stopy kredytu lombardowego, jednak nie mniej niż 25% i nie więcej niż 100%. Dla pożyczki powyżej 15000 CZK RRSO nie powinna przekraczać 15 krotności stopy kredytu lombardowego, jednak nie mniej niż 20% i nie więcej niż 80%. Obecny poziom stopy kredytu lombardowego w Czechach wynosi 0,25%

Ostatnio jednak pojawiły się jednak propozycje aby dla niebankowych firm pożyczkowych wprowadzić obowiązek uzyskania licencji i nadzór, aniżeli nakładać limity na RRSO¹⁷

Czesi podobnie jak Polacy także chętnie korzystają z chwilówek. Nie ma jednak żadnej instytucji, która zbierałaby dane na temat liczby firm pożyczkowych czy też liczby udzielonych w Czechach szybkich pożyczek. Szacuje się, że na czeskim rynku działa kilkaset firm pożyczkowych, które dokładnie sprawdzają swoich klientów, zanim zgodzą się na udzielenie chwilówki.

W tym celu czeskie firmy pożyczkowe weryfikują swoich przyszłych i obecnych klientów w różnych bazach danych i rejestrach, takich jak:

- SOLUS (<https://www.solus.cz/en>),
- CRIF (<http://www.crif.cz/site/en/Pages/default.aspx>),
- Centralny rejestr komorników (<https://live.ceecr.cz/en>).

Z kolei w Polsce firmy pożyczkowe sprawdzają swoich klientów głównie w biurach informacji gospodarczej.

Działalność instytucji pożyczkowych na Łotwie nie jest nadzorowana przez organ odpowiedzialny za kontrolę sektora bankowego (Komisja Rynku Finansowego i Kapitałowego Republiki Łotwy). Tylko instytucje bankowe mogą lokować środki pieniężne, dlatego parabanki są wyłączone z państwowego funduszu gwarancyjnego. Parabanki świadczące usługi kredytowe są licencjonowane i nadzorowane przez Centrum Ochrony Praw Konsumenta Republiki Łotwy a ich wpływ na bezpieczeństwo rynków finansowych jest bardzo niewielki. Wartość ich portfela kredytowego stanowi bowiem zaledwie ułamek wartości portfela kredytowego sektora bankowego.

Ramy prawne łotewskiego systemu regulacyjnego w zakresie parabanków określa:

¹⁷ Limit całkowitego ...op.cit

- Ustawa o instytucji kredytowej
- Ustawa prawo handlowe
- Rozporządzenie w sprawie nadzoru skonsolidowanego
- Ustawa o ochronie praw konsumentów
- Rozporządzenie dotyczące procedury wydawania, ponownej rejestracji, zawieszania lub cofnięcia specjalnego zezwolenia na kredyty konsumpcyjne i wnoszenia opłaty państwowej za licencje oraz ponowną rejestrację, jak również w sprawie kryteriów uzyskania licencji przez spółkę kapitałową

W 2011 roku wprowadzono na Łotwie licencje dla firm specjalizujących się w dostarczaniu krótkoterminowych pożyczek. Ze względu na wysokie wymagania związane z uzyskaniem licencji, słabsze instytucje opuściły rynek, podczas gdy inne lokalne instytucje połączyły się. Zatem wyłącznie najsilniejsi uczestnicy (w tym również ci z udziałem kapitału zagranicznego), którzy aktywnie starają się przyciągać klientów pozostali na rynku dostawców tzw. szybkich pożyczek.

Obecnie portfel kredytów tych instytucji zmalał, jednak oszacowanie skutków wprowadzenia licencjonowania wymaga dłuższego czasu. Na Łotwie nadzorowanie dostawców tzw. szybkich kredytów należy do obowiązku Centrum Ochrony Praw Konsumenta. Według danych tej instytucji, istnieje obecnie na Łotwie 50 konsumenckich firm kredytujących.

Obecnie w ramach Komisji Rynku Finansowego i Kapitałowego trwają prace nad poprawą regulacji dotyczącej sektora para bankowego.

11 Czy regulować rynek pożyczek krótkoterminowych?

Rynek pożyczek krótkoterminowych powinien być absolutnie rynkiem uregulowanym. Regulacja jednak nie powinna doprowadzić do zniknięcia z rynku produktu jakim jest pożyczka krótkoterminowa. Dlaczego zatem regulacja rynku?

Po pierwsze klient w starciu z korporacją jest zawsze stroną słabszą. Musi mieć przejrzyste umowy, czas na podjęcie decyzji, transparentność opłat, wiedzieć co go czeka w przypadku nie spłacenia pożyczki.

Firmy pożyczkowe muszą być zrzeszone w związku, żeby klient w razie reklamacji mógł się odwołać do drugiej instancji, a taką rolę może spełnić związek zrzeszający firmy pożyczkowe.

W Polsce mamy już obowiązującą ustawę dotyczącą wysokości odsetek ustawowych, nie ma natomiast uregulowanej wysokości dodatkowych opłat które powiększają koszt pożyczki. Po pierwsze opłaty te powinny być wyrażone w stosunku procentowym do wysokości pożyczki.

Po drugie maksymalna wysokość wszystkich opłat związanych z udzieleniem pożyczki nie powinna być większa niż np. 30% wysokości pożyczki (wartość do ustalenia, nie mogą być to jednak opłaty lichwiarskie). Oczywiście do ustalenia jest jeszcze wiele kwestii. Czy np. odsetki powinny być pobierane z góry czy z dołu, czy pożyczka powinna być ubezpieczona, czy w przypadku zabezpieczenia pożyczki klient ma szansę na niższe oprocentowanie i opłaty.

Kolejną regulacją powinno być wprowadzenie całkowitego zakazu zabezpieczania pożyczek krótkoterminowych nieruchomościami. Pamiętajmy, że mówimy w przypadku pożyczek krótkoterminowych, o produkcie do ok 1000 zł i czasu trwania 30 dni.

Kwestią sporną jest sposób przekazywania pożyczek. Absolutnie powinno się to odbywać drogą elektroniczną za pomocą rachunku bankowego lub poczty. Wyeliminuje to nadużycia (dodatkowe opłaty za przewiezienie gotówki i kolejne opłaty za odbiór rat) i będzie dowodem w przypadku rozpatrywania ewentualnych reklamacji.

12 Przyszłość rynku pożyczek krótkoterminowych - Wnioski

Pożyczka krótkoterminowa jest produktem, z którego korzysta wielu kontrahentów. Pomimo tego że wartość wszystkich pożyczek krótkoterminowych 2014 roku wyniosła ok. 2,5% wszystkich udzielonych kredytów (konsumpcyjnych i hipotecznych). Nie jest to kwota duża. Natomiast jak przyjrzymy się ile takich pożyczek udzielono, to okazuje się że było ich

ponad 2 mln w 2014 roku. Dlatego też jeżeli tak dużo jest udzielanych pożyczek to znaczy że obrót tym produktem powinien zostać uregulowany. Regulacja w tym przypadku spełnia rolę bezpieczeństwa obrotu.

Pytanie czy kontrahenci powinni brać pożyczki skoro ich koszt jest tak wysoki? Uważam, że analizując taką pożyczkę koszt jej powinien odnosić się do niechęci korzystania z kredytów w rachunku bieżącym lub kart kredytowych. Osoba decydująca się na mikro pożyczkę ma awersję do pożyczania dużych kwot, gdyż obawia się, że skusi się na większe zobowiązanie a potem będzie miała problem z jego spłatą. Jest to decyzja bardzo racjonalna, ale niestety też bardzo droga. Jednak osoby robią to z pełną świadomością i takie decyzje należy uszanować.

Kolejne pytanie to czy rynek ten będą obsługiwały dalej firmy pożyczkowe czy może przejmą go banki? Do tej pory rynek mikro pożyczek zarezerwowany był dla firm pożyczkowych. Ale widać, że banki zwłaszcza ostatnio również przyglądają się jemu. Jest to marżowo bardzo ciekawy rynek do przejęcia z możliwością powiększenia sobie bazy klientów.

W Polsce mamy jeszcze obecnie cztery duże krajowe instytucje bankowe. Są to: Bank PKO BP, BGK, Bank Poczty i Bank Ochrony Środowiska. Jeżeli banki w przyszłości miałyby przejąć rynek mikro pożyczek to te banki powinny nadawać standardy na tym rynku. Dlaczego jest to takie istotne? Dlatego, że kontrahent udając się po pożyczkę powinien czuć się przede wszystkim bezpiecznie. Przy wysokim standardzie obsługi i obecnie dużej konkurencji na rynku, inne instytucje finansowe i pożyczkowe, aby utrzymać się na tym rynku, będą musiały dopasować się standardami do pozostałych czterech.

Polska jest ciągle krajem na dorobku. Nie można jej porównywać z bogatymi państwami na zachodzie Europy. Finansowanie zewnętrzne polskich obywateli nie może być nadmiernie wysokie (lichwiarskie) bo spowoduje to wolniejsze bogacenie się obywateli. Instytucje finansowe krajowe wręcz powinny mieć wręcz obowiązek finansowania dobrych projektów na macierzystym rynku.

Wraz z rozwojem usług mobilnych, również poprzez Internet i telefony komórkowe w przyszłości będzie się otrzymywało pożyczki. Jest to tani kanał dystrybucji środków pieniężnych, jak również bardzo szybki i bezpieczny. Będąc w sytuacji nadzwyczajnej, ale mając przy sobie telefon będziemy mogli w bardzo szybki sposób otrzymać pożyczkę. Będzie to szczególnie przydatne jeżeli skończy nam się limit na karcie kredytowej, lub kiedy nie będziemy jej posiadali. A może w przyszłości karty kredytowe zostaną zastąpione przez pożyczki?

Najważniejsze jednak moim zdaniem dla rynku mikropożyczek i finansowania zewnętrznego jest świadomość i odpowiedzialność, a także wiedza finansowa i prawna osób korzystających z finansowania.